

บทคัดย่อ

นิธิ เอียวศรีวงศ์ ใช้วิธีวิทยาใหม่ในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย เพื่อเปลี่ยน “ตาข่ายแห่งความทรงจำ” ที่จะทำให้คนไทยมีมโนทัศน์ใหม่เกี่ยวกับอดีต ปัจจุบัน และอนาคต และมีอำนาจกำกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในชีวิตของตนเองและสังคมไทยมากขึ้น เป็นการสร้างความรู้เพื่อต่อสู้กับประวัติศาสตร์ไทยแบบทางการที่เน้นบทบาทของผู้นำและพุทธศาสนาที่ทำให้เมืองไทยนี้ดี และได้แย้งการเขียนประวัติศาสตร์ไทยแบบมาร์กซิสต์ที่เน้นแต่ระบบเศรษฐกิจและความขัดแย้งระหว่างชนชั้นตามกรอบทฤษฎีที่ตายตัว

งานวิจัยทางประวัติศาสตร์สำคัญๆ ของนิธิ เอียวศรีวงศ์ เกิดขึ้นในทศวรรษ 2520 แม้จะตระหนักใน “อคติ” ที่มนุษย์ไม่อาจก้าวพ้น เชื่อในการใช้ความคิดและความรู้สึกเพื่อ “ประมาณความเป็นจริงเกี่ยวกับอดีต” ยอมรับว่าความรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นความจริงสัมพัทธ์และมีลักษณะอัตวิสัย แต่นิติ เอียวศรีวงศ์ ก็ยืนยันในวิธีวิทยาที่เคารพ “สัจจะ” และมีความพยายามที่จะ “เป็นกลาง” โดยศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์หรือข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างกว้างขวาง วิพากษ์และประเมินคุณค่าหลักฐานอย่างพิถีพิถัน และอธิบายพฤติกรรมทางสังคมของทุกฝ่ายโดยพิจารณาบริบทอย่างละเอียด

จุดมุ่งหมายในการสร้างความรู้ทางประวัติศาสตร์ของนิธิ เอียวศรีวงศ์ คือการทำให้คนไทยได้ “รู้จักตัวเอง” หลุดพ้นจากอคติของชาตินิยมแบบทางการและความหมายเชิงสัญลักษณ์ต่างๆ ที่เกิดจาก “ปม” ทั้งหลายในตาข่ายแห่งความทรงจำชุดเดิม ซึ่งส่งผลให้ประชาชนไร้อำนาจหรือสูญเสียพลังทางวัฒนธรรมที่จำเป็นต่อการปรับตัว เปลี่ยนมาสู่การ “รู้เท่าทัน” ว่า “ชาติไทย” หรือ “สังคมไทย” มีความหลากหลายในเชิงชนชั้น เพศภาวะ ชาติพันธุ์ และท้องถิ่น คนทุกกลุ่มต่างก็มีลักษณะเฉพาะของตนเอง แต่ก็มีความสัมพันธ์กับผู้คน รัฐ และสังคมภายนอก อาจเป็นความสัมพันธ์ในเชิงการประสาน ร่วมมือ หรือแลกเปลี่ยนกันในทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม หรือมีความขัดแย้งกันและการต่อสู้ระหว่างกัน โดยที่คนแต่ละกลุ่มต่างมีบทบาทท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ซึ่งมีมิติต่างๆ เหล่านี้สัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อความคิด โลกทัศน์ และพฤติกรรมทางสังคม ทำให้ความสัมพันธ์ในมิติต่างๆ ของคนแต่ละกลุ่มเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ทั้งความสัมพันธ์ภายในกลุ่มเดียวกันและความสัมพันธ์กับภายนอก

แม้ว่าจะใช้ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์อยู่ไม่น้อย แต่วิถีวิทยาของนิธิ เอียวศรีวงศ์ ให้ความสำคัญแก่การศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อเข้าใจ “ลักษณะเฉพาะ” ของสังคมหรือวัฒนธรรมในแต่ละยุค และถึงแม้จะเห็นว่าส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ถูกวัฒนธรรม “ขีดเส้นให้เดิน” แต่นิติ เอียวศรีวงศ์ ก็ให้ความสำคัญอย่างมากแก่บทบาทของ “บุคคล” ในประวัติศาสตร์ โดยแสดงให้เห็นว่าภูมิหลัง อุดมการณ์ และผลประโยชน์ที่แตกต่างกันท่ามกลางบริบทที่ผันแปร ทำให้แต่ละคนตอบสนองต่อปัญหาหรือมีทางเลือกที่แตกต่างกัน ซึ่งการปรับตัวหรือทางเลือกหนึ่งๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางเลือกของผู้นำทางการเมือง เช่น สมเด็จพระนารายณ์ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมทั้งในยุคหนึ่งและยุคที่ตามมา

ในทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา เมื่อพบว่าความรู้ทางประวัติศาสตร์ขนาดใหญ่ที่ตนเองสร้างขึ้นมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของคนไทยค่อนข้างน้อย นิธิ เอียวศรีวงศ์ ก็ได้เปลี่ยนมาสร้างความรู้เชิงสังเคราะห์ความคิดเกี่ยวกับอดีตและปัจจุบันจากความรู้และข้อมูลที่สั่งสมไว้อย่างไพศาล เพื่อเขียนบทความขนาดสั้นที่เหมาะสมแก่การสื่อสารกับคนในวงกว้าง และในบางครั้งก็ใช้วิธีวิทยาเชิง “การเมืองวัฒนธรรม” ในการ “รื้อสร้าง” แต่ละ “ปม” ใน “ต่าข่ายแห่งความทรงจำ” ชุดเดิม เพื่อลดทอนอำนาจนำทางวัฒนธรรมของชนชั้นนำและทำลายมายาคติของชนชั้นกลาง เพื่อให้คนทั้งหลายมีทัศนวิพากษ์สูงขึ้น สามารถปลดปล่อยตัวเองให้มีเสรีภาพและนำพาสังคมไทยไปสู่ความเสมอภาค อย่างไรก็ตาม นิธิ เอียวศรีวงศ์ ยังคงให้ความสำคัญแก่การ “สร้าง” ความรู้ทางประวัติศาสตร์อยู่เสมอ จนอาจกล่าวได้ว่ามีการใช้วิธีวิทยาทั้งสองแบบ กล่าวคือ ใช้วิธีวิทยาเชิงประวัติศาสตร์แบบสมัยใหม่เมื่อต้องการสร้างความเข้าใจต่อความเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายและซับซ้อนของสังคมไทย และใช้วิธีวิทยาแบบหลังสมัยใหม่เมื่อต้องการทำลายพลังครอบงำของความรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมแบบทางการ

งานเขียนทางประวัติศาสตร์ของนิธิ เอียวศรีวงศ์ ย่อมมี “ข้อจำกัด” เช่นเดียวกับงานเขียนของนักประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ทั้งหลาย อาทิ การศึกษาวัฒนธรรมทางความคิดจากวรรณกรรมต้นรัตนโกสินทร์โดยมิได้พิจารณาเป้าหมายในการครอบงำทางอุดมการณ์ ในทางกลับกันอุดมการณ์หรือเป้าหมายทางการเมืองส่งผลให้นิติ เอียวศรีวงศ์ ใช้อคติในการสร้างความรู้บางเรื่อง โดยมิได้ศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์และบริบทของปรากฏการณ์นั้นๆ อย่างเพียงพอและรอบด้าน

Abstract

Nidhi Eoseewong uses a new methodology in the study of Thai history in order to change the 'web of memory' that will give Thai people a new concept of the past, present and future and more power to direct changes in their own lives and Thai society. This is the building of knowledge to fight against official Thai history which emphasizes the roles of leaders and the Buddhist religion in making Thailand good and to dispute Marxist writings about Thai history which emphasize only the economic system and class conflict according to a rigid theoretical frame.

The important historical research of Nidhi occurred in the decade after 1977. While realizing the 'prejudice' that humans may not be able to transcend, he believed in the use of ideas and feelings to 'estimate the truth in the past'. He accepted that historical knowledge is a relative truth with subjective characteristics. But Nidhi insisted on a methodology that respected reality and attempted to 'be impartial' by studying historical evidence or empirical data widely, meticulously judging and evaluating the value of evidence, and explaining the social behaviour of all sides by considering the context in detail.

Nidhi's aim in creating historical knowledge was for the Thai people to 'know themselves', free from official nationalist prejudice and the different symbolic meanings that arise from the many 'nodes' in the former web of memory, which results in people being culturally powerless or incapacitated. This is necessary for adapting and changing oneself to 'see the light' about the 'Thai nation' or 'Thai society' being diverse as to class, gender ethnicity and locality. People in all different groups have their own distinctive characteristics. But they have relationships with people, the state and outside society. These may be relationships of coordination, cooperation, or exchange in economics, politics and culture, or of conflict and rivalry where people in each group

have a role in political, economic and cultural change. These different dimensions are related in a complex way and affect thinking, worldview and social behaviour so that the relationships along the different dimensions of people in each group change accordingly, both relationships within the same group and outside relationships.

Even though a number of social science theories are used, the methodology of Nidhi gives importance to the study of historical evidence to understand all the 'distinctive features' of a society and culture in each era. And even if it is seen that one important part in the culturally correct life of humans 'lays down the path', Nidhi gives great importance to the role of the 'individual' in history by showing that the different background, ideology and interests in the midst of a changing context makes each person's response to problems or alternatives different. One adjustment or choice, especially the choice of a political leader such as King Narai or King Taksin, is likely to have an effect on society both at the time and later.

Over the past 30 years, when it was found that his own large contribution to historical knowledge had relatively little influence on the feelings of Thai people, Nidhi changed to creating knowledge by synthesizing ideas about the past and present from the vast knowledge and information that he had accumulated in short articles appropriate for communicating with a wide audience and sometimes using a 'cultural politics' methodology, 'deconstructing' each 'node' in the original 'web of memory' to reduce the cultural power of the elite and destroy the myths of the middle class so that everyone has a more critical point of view, can liberate themselves and Thai society towards equality. However, Nidhi still gives importance to 'creating' historical knowledge as always. It may be said that two methodologies are used, i.e. a modern historical methodology when it is necessary to create an understanding of the many changes and complexities of Thai

society and a postmodern methodology when it is necessary to destroy the domination of official knowledge of history and culture.

The historical writings of Nidhi naturally have 'limitations' as with the writings of many great historians. For example, studies of the culture of ideas from the literature of the early Rattanakosin period have not considered the objectives in the ideological domination. On the other hand, his political ideology or goals create a bias in building knowledge on some issues without sufficiently and comprehensively studying empirical information and the context of these phenomena.